

Vec C-519/20

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

15. október 2020

Vnútroštátny súd:

Amtsgericht Hannover

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

12. október 2020

Dotknutá osoba a sťažovateľ:

K

Navrhovateľka a ďalšia účastníčka v konaní:

Landkreis Gifhorn

Predmet konania vo veci samej

Príkaz na určenie, že uznesenie Amtsgericht (Okresný súd, Nemecko) porušilo práva dotknutej osoby v rozsahu, v akom bolo nariadené zaistenie na účely odsunu pre obdobie od 25. septembra 2020 do 2. októbra 2020

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad práva Únie, najmä smernice 2008/115; článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálne otázky

1. Má sa právo Únie, najmä článok 18 ods. 1 a 3 smernice 2008/115/ES, vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o zaistení na účely odsunu, musí v každom jednotlivom prípade preskúmať podmienky predpisu, najmä, či ešte pretrváva mimoriadna situácia, ak sa vnútroštátny zákonodarca pri odvolaní sa na článok 18 ods. 1 vo vnútroštátnom práve odchýlil od podmienok článku 16 ods. 1?

2. Má sa právo Únie, najmä článok 16 ods. 1 smernice 2008/115/ES vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej úprave, ktorá do 1. júla 2022 dočasne umožňuje ubytovanie osôb zaistených na účely odsunu v ústave na výkon trestu odňatia slobody, hoci členský štát má špecializované zariadenia určené na zaistenie a nevyžaduje si to mimoriadna situácia v zmysle článku 18 ods. 1 smernice 2008/115/ES?

3. Má sa článok 16 ods. 1 smernice 2008/115/ES vykladať v tom zmysle, že o „špecializované zariadenie určené na zaistenie“ pre zaistenie osôb na účely odsunu nejde už len preto, že:

– „špecializované zariadenie určené na zaistenie“ nepriamo podlieha rovnakému členovi vlády ako zariadenia pre väzňov, teda ministrom spravodlivosti,

– „špecializované zariadenie určené na zaistenie“ je vytvorené ako útvar ústavu na výkon trestu odňatia slobody a tým síce má vlastnú vedúcu, ale ako jeden z viacerých útvarov ústavu na výkon trestu odňatia slobody spolu podlieha vedeniu ústavu na výkon trestu odňatia slobody?

4. V prípade, ak je odpoveď na tretiu otázku záporná:

Má sa článok 16 ods. 1 smernice 2008/115/ES vykladať v tom zmysle, že ubytovanie v „špecializovanom zariadení určenom na zaistenie“ pre osoby zaistené na účely odsunu je dané, ak ústav na výkon trestu odňatia slobody zriadi

špecializovaný útvar na zaistenie osôb na účely odsunu, tento útvar spravuje osobitné územie s tromi budovami v rámci oplotenia pre osoby zaistené na účely odsunu a z týchto troch budov je jedna budova dočasne obsadená výlučne väzňami, ktorí si odpykávajú náhradné tresty odňatia slobody alebo krátke tresty odňatia slobody, pričom ústav na výkon trestu odňatia slobody dbá na oddelenie osôb zaistených na účely odsunu a väzňov, najmä má každá budova vlastné zariadenia (vlastný sklad oblečenia, vlastná zdravotnícka jednotka, vlastná telocvičňa) a dvor/vonkajší priestor je síce viditeľný zo všetkých budov, ale pre každú budovu pozostáva z priestoru pre väzňov [a zaistené osoby], ktorý je oplotený osnatým plotom a tak medzi budovami neexistuje priamy prístup?

Uvádzané predpisy práva Únie

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, článok 16 („Podmienky zaistenia“) ods. 1, článok 18 („Mimoriadne situácie“) ods. 1 a 3

Uvádzané vnútroštátne predpisy a prípravné materiály

Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz – AufenthG) (zákon o pobyte, zárobkovej činnosti a integrácii cudzincov na spolkovom území), § 62a ods. 1 (v znení platnom od 29. júla 2017 do 20. augusta 2019); predpis vo svojej tu relevantnej časti znie takto: „Zaistenie na účely odsunu sa v zásade vykonáva v špecializovaných zariadeniach určených na zaistenie. ...“

Zweites Gesetz zur besseren Durchsetzung der Ausreisepflicht z 15. augusta 2019 (Druhý zákon na zlepšenie presadzovania odchodu), článok 1 bod 22, články 6 a 8

Odôvodnenie návrhu zákona k článku 1 bodu 22 Zweites Gesetz zur besseren Durchsetzung der Ausreisepflicht

Zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 Cudzinecký úrad pre Landkreis Gifhorn (ďalej len „navrhovateľka“) vykonáva odsun pakistanského štátneho príslušníka do Pakistanu. Dotknutá osoba je povinná opustiť územie. Vyhlásila, že svoju povinnosť opustiť územie nesplní dobrovoľne, stratila sa a viac sa neohlásila. Dňa 11. augusta 2020 bola v diaľkovom autobuse na trase Berlín – Brusel identifikovaná a zatknutá. V rovnaký deň príslušný okresný súd nariadil zaistenie na účely odsunu (kolúzna väzba) do 25. septembra 2020 vrátane. Amtsgericht (okresný súd) sťažnosti 2. septembra 2020 nevyhovel. Príslušný Landgericht (krajinský súd) sťažnosť 8. septembra 2020 zamietol.

- 2 Dotknutá osoba bola 11. augusta 2020 umiestnená do ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Hannoveri, útvar Langenhagen.
- 3 Navrhovateľka začala obstarávať náhradný cestovný doklad, na čo je podľa informácií spolkových úradov potrebných približne šesť týždňov. Dňa 12. augusta 2020 bol dotknutej osobe rezervovaný let. Náhradný cestovný doklad, ktorý pre dotknutú osobu dorazil do Langenhagenu v polovici septembra 2020, je platný do 31. decembra 2020 a obsahuje zápis o dátume letu, čísle letu a cieľovom mieste.
- 4 Dňa 23. septembra bola dotknutá osoba privezená na letisko vo Frankfurte. Leteckou spoločnosťou však nebola prepravená, keďže vyjadrila nevôľu letieť. Za týchto okolností do úvahy prichádzala len preprava dotknutej osoby so sprievodom bezpečnostných zložiek. Na to, aby sa zorganizovala preprava takýmto spôsobom, navrhovateľka požiadala, aby sa zaistenie na účely odsunu predĺžilo do 12. novembra 2020.
- 5 To odôvodnila tým, že na zaobstaranie ďalšieho náhradného cestovného dokladu je opäť potrebných asi šesť týždňov. Návrat bez sprievodu nevyzerá sľubne. Je preto naplánované, že sťažovateľ bude vrátený 10. novembra 2020 charterovým letom bavorského úradu v sprievode bezpečnostnej zložky.
- 6 V návrhu úrad uviedol, že zaistenie dotknutej osoby je naďalej plánované v ústave na výkon trestu odňatia slobody Hannover, útvar Langenhagen.
- 7 Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hannover, útvar Langenhagen, vnútroštátny súd popisuje nasledovne: Útvar Langenhagen je v Dolnom Sasku príslušný hlavne pre ubytovanie osôb zaistených na účel odsunu. Ako také ho vedie úradníčka, ktorá pôsobí vo väzenskej službe. Celý ústav na výkon trestu odňatia slobody Hannover, ktorý patrí k veľkým ústavom na výkon trestu odňatia slobody v Dolnom Sasku a má asi 600 miest, vedie vedúci ústavu, ktorý ako taký má operatívnu zodpovednosť aj za útvar Langenhagen. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hannover a tým aj útvar Langenhagen sú tak, ako aj iné väzenia v Dolnom Sasku, pod dohľadom ministerstva spravodlivosti, ktoré vedie ministerka spravodlivosti.
- 8 Územie ústavu sa nachádza v okrajovej oblasti mesta Langenhagen. V prípade pozemku ide o bývalé kasárne. Ústav je ohradený vysokým pletivovým plotom. Na území útvaru sa nachádzajú tri približne rovnako veľké dvojposchodové budovy. Okná sú zamrežované. Pri jednej z budov sa nachádza ďalšia menšia budova a brána pre motorové vozidlá, ktorá sa používa ako vstup pre návštevníkov a zamestnancov ústavu a ako vjazd a výjazd motorových vozidiel. V strede medzi tromi budovami sa nachádza dvor so stromami podobný parku, ktorý je však uzatvorený a nepoužíva sa. Pred každou budovou sa nachádza oplotené územie, na ktoré majú osoby zaistené na účely odsunu prístup vždy dve hodiny za deň. V súčasnosti tam môže byť ubytovaných až 48 osôb zaistených na účely odsunu (42 mužov a 6 žien). V jednej z budov (budova 1) sú ubytovaní muži. Iná budova (budova 2) sa podľa obsadenosti používa pre ženy alebo ďalších

mužov. Zaistené osoby môžu mať denne návštevu, viachodinový pobyt vonku, prístup na internet a mobil. Ubytovacie izby sú obsadené výlučne jednotlivcami; na požiadanie môžu byť na izbe ubytovaní viacerí. V čase od 25. septembra do 2. októbra 2020 sa budova 3 používala pre väzňov, ktorí si odpykávali náhradné tresty odňatia slobody alebo krátke tresty odňatia slobody do troch mesiacov. Ústav na výkon trestu odňatia slobody dbal na oddelenie väzňov, výkon sa teda uskutočňoval v oddelených budovách, medzi ktorými neexistoval žiaden priamy prístup.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 9 Súd považuje výklad práva Únie za rozhodujúci pre otázku, či príkaz na zaistenie v období od 25. septembra 2020 do 2. októbra 2020 bol protiprávny.
- 10 Podľa názoru vnútroštátneho súdu sa zaistenie na účely odsunu nesmelo nariadiť, ak sa dalo predvídať, že bude vykonané pri porušení ustanovenia § 62a ods. 1 AufenthG, ktorý sa má vykladať vo svetle článku 16 ods. 1 prvej vety smernice 2008/115.
- 11 Podľa názoru vnútroštátneho súdu ubytovanie dotknutej osoby v útvaru Langenhagen v období od 25. septembra 2020 do 2. októbra porušilo ustanovenie § 62a ods. 1 AufenthG. Keďže zaistenie na účely odsunu sa neuskutočnilo v „špecializovanom zariadení určenom na zaistenie“. V prípade útvaru Langenhagen, ústavu na výkon trestu odňatia slobody, v období od 25. septembra 2020 do 2. októbra 2020 viac nežlo o takéto „špecializované zariadenie určené na zaistenie“, keďže na území popri osobách zaistených na účely odsunu (sťažovateľ v budove 1) boli ubytovaní aj riadni väzni (v budove 3). Na to, aby šlo o „špecializované zariadenie určené na zaistenie“, je nevyhnutné priestorové a organizačné oddelenie od riadnych väzňov. Takéto oddelenie v relevantnom období nebolo dané. Tri budovy sa totiž nachádzajú v bezprostrednej blízkosti a sú dostupné len spoločným vstupným priestorom, respektíve uvedenou bránou pre motorové vozidlá. Útvar Langenhagen pre zaistenie na účely odsunu má síce vlastnú vedúcu, avšak pre riadnych väzňov a pre osoby zaistené na účely odsunu sú nasadení rovnakí zamestnanci väzenskej služby. Aj keď osobitné právomoci úradníkov väzenskej služby v prípade dohľadu, opatrovania a starostlivosti (dlhší čas) zaistených osôb môžu byť dôležitým dôvodom pre zaradenie ústavu pre zaistenie na účely odsunu do justičnej správy, podľa názoru súdu sú napriek tomu nevyhnutné opatrenia pre dostatočné priestorové a organizačné oddelenie riadnych väzňov a osôb zaistených na účely odsunu.
- 12 Vnútroštátny súd pre svoje rozhodnutie pri vlastnom výklade práva Únie ako základ použil § 62a ods. 1 AufenthG v znení platnom od 29. júla 2017 do 20. augusta 2019. Toto ustanovenie však bolo článkom 1 bodom 22 Zweites Gesetz zur besseren Durchsetzung der Ausreisepflicht z 15. augusta 2019 (ďalej len „novela“) zmenené spôsobom umožňujúcim vyššie opísané ubytovanie. Zmeny vykonané uvedeným zákonom však podľa názoru vnútroštátneho súdu nie

sú v súlade s článkom 16 ods. 1 smernice 2008/115, od ktorého sa vnútroštátny zákonodarca nesmie odchyliť.

- 13 Vnútroštátny súd sa však pri vydaní novely odvolal na existenciu mimoriadnej situácie v zmysle článku 18 ods. 1 smernice 2008/115. Bez ohľadu na otázku, či v okamihu vydania novely takáto mimoriadna situácia existovala, by táto musela dnes ešte pretrvávať. Aj keď sa preťaženie ústavov na výkon trestu odňatia slobody zdá byť kvôli pandémie Covid-19 a s tým spojenou potrebou pre väčší priestor a odstup pochopiteľné, nie je možné toto preťaženie vysvetliť mimoriadne veľkým počtom štátnych príslušníkov tretích krajín. Ani odôvodnenie návrhu novely neobsahuje presvedčivý opis mimoriadnej situácie.
- 14 Keďže zákonodarca sa novelou chce odchyliť od článku 16 ods. 1 smernice 2008/115 a pritom sa odvoláva na mimoriadnu situáciu v zmysle jej článku 18 ods. 1, vzniká najprv prvá otázka, či súd, ktorý sa zaoberá otázkou príkazu na zaistenie musí v každom konaní o príkaze na zaistenie na účely odsunu sám skonštatovať existenciu mimoriadnej situácie alebo či má prijať konštatovanie zákonodarcu bez vlastného preskúmania v jednotlivom prípade.
- 15 V prípade, ak súd, ktorý prikázal zaistenie sa sám musí presvedčiť o mimoriadnej situácii, podmienky takejto mimoriadnej situácie by podľa názoru vnútroštátneho súdu neboli dané, takže potom vzniká druhá otázka, a to, či na základe článku 16 ods. 1 smernice 2008/115 sa nesmie novela uplatniť.
- 16 Ak má byť odpoveď aj na túto otázku kladná, závisí to od výkladu pojmu „špecializované zariadenie určené na zaistenie“. Treťou otázkou sa má objasniť, či zariadenie určené na zaistenie na účely odsunu už z dôvodu svojho organizačného zaradenia v justícii nemôže byť „špecializovaným zariadením určeným na zaistenie“. Ak bude odpoveď na túto otázku záporná, štvrtou otázkou sa má objasniť, aké konkrétne požiadavky sa majú klásť na „špecializované zariadenie určené na zaistenie“, najmä či použitie budovy pre riadnych väzňov v rámci oploteného priestoru zariadenia bráni charakteristike „špecializovaného zariadenia určeného na zaistenie“ pre osoby zaistené na účely odsunu.